

Nd.

296. Frumvarp til laga

[183. mál]

um breytingu á lögum nr. 75 14. sept. 1981, um tekjuskatt og eignarskatt.

Flm.: Friðrik Sophusson, Jón Baldvin Hannibalsson,
Matthías Á. Mathiesen, Halldór Blöndal.

1. gr.

Í 9. gr. laganna falli niður 5. og 6. málslíður í 1. mgr.

2. gr.

a) Í 2. tl. B-liðar 30 gr. laganna falli niður 2. og 3. málslíður.

b) Við B-lið 30. gr. bætist nýr tl., 4. tl., sem orðist svo:

Fé það, sem varið er til hlutabréfakaupa á árinu, að hámarki 10 000 kr. hjá einstaklingi og 20 000 kr. hjá hjónum. Hlutabréfakaup barns innan 16 ára aldurs, sem er á framfæri foreldra sinna (þ. m. t. kjörforeldrar, stjúeforeldrar, fósturforeldrar), teljast með hlutabréfakaupum foreldris, sbr. 1. mgr. 65. gr., og gilda framangreindar hámarksfjárhæðir um samanlögð hlutabréfakaup foreldris og barns.

3. gr.

a) 8. tl. 31. gr. laganna falli niður. Nýr 8. tl. orðist svo:

Helming þeirrar fjárhæðar sem gjaldfærð hefur verið sem stofnkostnaður á rekstrarárinu, sbr. 5. tl. 32. gr. og 1. tl. þessarar greinar.

b) 9. tl. 31. gr. laganna orðist svo:

Þá fjárhæð, er félög, sem um ræðir í 1. tl. 1. mgr. 2. gr., greiða eða úthluta í arð. Arður samkvæmt þessum tölulíð er frádráttarbær frá tekjum þess árs sem hann er reiknaður af.

c) Núverandi 12. tl. verði 13. tl., en nýr 12. tl. orðist svo:

Framlag í fjárfestingarsjóð í varðveislu félagsins, sem nemur allt að 15% af þeirri fjárhæð sem eftir stendur þegar frá tekjum samkvæmt II kafla hafa verið dregnar þær fjárhæðir sem um ræðir í 1.—11 tl. þessarar málsgreinar. Fjárfestingarsjóði og arði af honum er einungis heimilt að ráðstafa til fjárfestinga í fasteignum, vélum og tækjum, sem tilheyra rekstri félagsins.

4. gr.

Í stað „10%“ í 4. tl. 74. gr. laganna komi: 15%.

5. gr.

78. gr. laganna hljóði svo:

Heimilt er mönnum að draga frá eignum sínum, sbr. 73. gr., innistæður sínar í bönkum, sparisjóðum og innlánsdeildum samvinnufélaga, verðbréf, sem hliðstæðar reglur gilda um samkvæmt sérlögum, svo og skuldabréfalán veitt atvinnufyrirtækjum, hlutabréf, stofnsjóðs-eignir og stofnfé að því marki sem innistæður þessar og verðbréf eru umfram skuldir, enda séu eignir þessar ekki hluti af eignum atvinnurekstrar eða sjálfstæðrar starfsemi.

6. gr.

Í stað „2. tl. B-liðs“ í 121. gr. komi: 2. og 4. tl. B-liðs.

7. gr.

Ákvæði til bráðabirgða VIII falli niður í stað nýs ákvæðis til bráðabirgða VIII, sem orðist svo:

Skattaðila skal heimilt að telja aukningu innborgaðs hlutafjár, greiðslur í stofnsjóði og aðra aukningu innborgaðs eigin fjár á árinu 1983 með eigin fé í byrjun árs 1983 þrátt fyrir ákvæði 7. mgr. 53. gr.

8. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og koma til framkvæmda við álagningu skatta á árinu 1983 vegna tekna ársins 1982 og eigna í lok þess árs.

Greinargerð.

Staða íslenskra atvinnufyrirtækja er nú með þeim hætti, að brýna nauðsyn ber til að draga úr erlendri skuldasöfnun, efla innlendan sparnað og opna láns- og áhættufé greiðari leið að arðsömum atvinnurekstri í landinu. Slíkt er nauðsynlegt, ef takast á að byggja upp atvinnulífið og veita komandi kynslóðum ný atvinnutækifæri. Til að ná þessu markmiði er óhjákvæmilegt að breyta lögum um tekju- og eignarskatt eins og þetta frumvarp miðar að.

Á undanförunum árum hafa erlendar skuldir vaxið og komist á hættulegt stig. Talið er að í lok þessa árs nemi erlendar skuldir 40 til 50% af þjóðarframleiðslu og greiðslubyrði vaxta og afborgana af þeim nærri 30% af útflutningstekjum. Þá er 8—9% viðskiptahalla spáð á yfirstandandi ári. Vegna mikillar verðbólgu og óraunhæfra vaxta hafa innlán banka og sparisjóða hins vegar dregist verulega saman í hlutfalli við þjóðarframleiðslu á s. l. 10 árum. Þetta tímabil hefur einnig verið tími rekstrarerfiðleika í innlendum atvinnurekstri, sem hafa rýrt eiginfjárstöðu fyrirtækja. Af þessum sökum er brýnt að efla innlendan sparnað og breyta skattalögum svo, að innlendir atvinnurekstur geti bætt eiginfjárstöðu sína og fjármagnað rekstur sinn með innlendu láns- og áhættufé.

Með þessu frumvarpi er stefnt að því að:

1. Treysta undirstöður atvinnu í landinu með því að auka samkeppnishæfni atvinnulífsins, auðvelda stofnun nýrra fyrirtækja og opna innlendu láns- og áhættufé greiðari leið til að örva fjárfestingu í atvinnulífinu og skapa þannig ný atvinnutækifæri í landinu.
2. Efla innlendan sparnað og draga úr erlendri skuldasöfnun með því að gera áhættufé í atvinnurekstri jafnréttihátt öðru sparifé í skattalegu tilliti.
3. Skapa verulegan hvata fyrir allt launafólk til að leggja nokkurt fé í atvinnurekstur og gefa því þannig tækifæri til frekari áhrifa á starfsumhverfi sitt og atvinnu.

Í hnotskurn leggur frumvarpið til að eftirtaldar breytingar verði gerðar á núgildandi lögum um tekjuskatt og eignarskatt:

1. Réttur til útgáfu jöfnunarhlutabréfa miðist við árlega stöðu og breytingar á hreinni eign félags.
2. Almenn þátttaka í atvinnurekstri er örvuð með því að veita takmarkaðan frádrátt frá tekjum vegna hlutabréfakaupa.
3. Sérstakur frádráttur verði heimilaður frá tekjum vegna stofnkostnaðar og rannsókn- og þróunarstarfsemi.
4. Arður verði að fullu frádráttarbær hjá greiðanda eins og vextir, en skattfrjáls hjá viðtakanda eins og vaxtatekjur af öðru sparifé.
5. Sérstakt framlag verði heimilað í fjárfestingarsjóð til að örva fjárfestingu í atvinnurekstri og þar með ný atvinnutækifæri.
6. Eignarhlutir í atvinnurekstri (hlutafé, stofnfé o. s. frv.) í eigu einstaklinga svo og skuldabréfalán verði undanþegin eignarskatti eins og annað sparifé.
7. Með sérstakri heimild verði hvatt til þess, að fyrirtæki auki eigið fé sitt á árinu 1983.

Allar þessar breytingar mynda heild. Þær hafa það markmið að efla atvinnureksturinn í landinu og fjölga avinnutækifærum á komandi árum og vera þannig vörn gegn atvinnuleysi. Á fáu er nú brýnni þörf í efnahagsmálum.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 1. gr.

Með niðurfellingu þessara tveggja málslíða úr 9. gr. laganna miðast útgáfa jöfnunarhlutabréfa að hámarki við hreina eign. Þeirri breytingu, ásamt öðrum síðari breytingum, sbr. 2. gr., a- og b-lið 3. gr. og 5. gr. þessa frumvarps, er ætlað að skapa jafnræði með hlutabréfum og verðbréfum ríkissjóðs. Reynsla undanfarinna ára hefur sýnt að vísitala til notkunar við útgáfu jöfnunarhlutabréfa hefur ekki að fullu fylgt innlendum verðlagsbreytingum. Hjá einstökum fyrirtækjum breytist hrein eign ekki heldur í takt við breytingar meðalverðlags. Af þessum ástæðum er eðlilegast að miða útgáfu jöfnunarhlutabréfa við raunverulega stöðu hreinnar eignar, enda takmarkast útgáfa bréfanna skv. gildandi lögum ávallt af hreinni eign, þótt vísitala sé notuð.

Um 2. gr.

- a) Vaxtatekjur eru undanþegnar tekjuskatti, sbr. 1. tl. B-liðs 30. gr., en skattfrelsi arðs eru settar þröngar skorður. Við venjulegar aðstæður kann að vera rétt að bæði arður og vaxtatekjur séu skattlögð eins og aðrar tekjur. Til þess að örva innlandan sparnað er þó nauðsynlegt á næstu árum að halda þessu skattfrelsi og kynna það rækilega meðal sparifjáreignenda. Vegna jafnræðis og til að örva fjárfestingu í atvinnurekstri og treysta eiginfjárstöðu hans þarf sama regla að gilda um arð af hlutafé og gildir um vexti af öðru sparifé. Er því lagt til að fella niður þá takmörkun á skattfrelsi arðs, sem felst í 2. og 3. málslíð.
- b) Ákvæði sem þessu hefur áður verið beitt erlendis með mjög góðum árangri. Frægasta dæmið er sennilega frá Þýskalandi á árunum 1950—1960, en þar átti þessi regla mikilvægan þátt í þeirri atvinnuuppbyggingu, sem síðar var nefnd þýska efnahagsundridd. Svipuð regla og þessi er nú í norskum skattalögum. Þar er einstaklingi heimilað að draga sem svarar 570 Bandaríkjadöllum frá tekjum fyrir skatta. Féð þarf að vera óhreyft í ár, en ekki er skylda að kaupa hlutabréf árlega, þótt heimildin sé notuð. Áætlað er að Norðmenn hafi lagt fyrir sem samsvarar jafnvirði 14 milljóna dollara fram til síðustu áramóta, en þessi heimild kom til í júní 1982.

Um 3. gr.

- a) Hér er um að ræða nýmæli í íslenskum skattalögum síðari ára, að leitt sé í lög almennt ákvæði til að örva fyrirtæki að verja fé til rannsókn- og þróunarstarfsemi. Slík ákvæði eru algeng víða erlendis og okkur Íslendingum því nauðsynlegt að fara inn á sömu braut, ef atvinnuvegir okkar eiga ekki að verða eftirbátar erlendra keppinauta og undir í samkeppni við þá.
Á árunum 1976—1980 vörðum við Íslendingar aðeins um 0.7% af þjóðartekjunum árlega til rannsókn- og þróunarstarfsemi, á meðan ýmsar þjóðir innan OECD, sem okkur er tamt að bera okkur saman við, vörðu á þessum sama tíma frá 1—2.4%: Danmörk um 1%, Finnland um 1.2%, Noregur og Belgía 1.4%, Svíþjóð, Holland og Japan um 2% og Bretland, Vestur-Þýskaland, Bandaríkin og Sviss 2.2—2.4%. Ákvæðið felur einnig í sér að kostnaður við stofnun nýrra fyrirtækja njóti sömu fríðinda. Auðveldar það stofnun nýrra fyrirtækja. Ný fyrirtæki skapa atvinnu, en hennar er einmitt brýnn þörf á næstu árum.

- b) Hér er aflétt hámarki á frádráttarbærni arðs til að koma í veg fyrir tvísköttun. Reglur laganna óbreyttar leiða til umfangsmikillar tvísköttunar á arði. Þess vegna er fellt niður í 8. tl. 31. gr., sbr. 3. gr. þessa frumvarps, að arður til félaga frá sams konar félögum, sbr. 1. tl. 1. mgr. 2. gr., sé að hálfu frádráttarbær.

Í atvinnurekstri eru allar vaxtagreiðslur að sjálfsögðu að fullu frádráttarbærar. Eðlilegt er að sama regla gildi um arð. Að öðrum kosti er tilhneigingin sú, að atvinnurekstur sé í of miklum mæli fjármagnaður með lánsfé, en nú er einmitt brýnt að bæta eiginfjárstöðu atvinnurekstrar.

- c) Slíkur fjárfestingarsjóður er nokkurt nýmæli í íslenskum skattalögum og er ætlað að koma í stað núverandi framlaga og skattalagningar til fjárfestingarsjóða atvinnuveganna. Fjárfestingarsjóði ber að halda aðgreindum í bókhaldi og þegar honum er ráðstafað má einungis verja því fé til fjárfestinga í fasteignum, vélum og tækjum sem tengjast rekstri félagsins.

Um 4. gr.

Reglur um 30% niðurfærslu vörubirgða voru lögleiddar á árinu 1971 í tengslum við aðild Íslands að EFTA til samræmis við svipaðar reglur í EFTA-löndunum. Á því ári var verðlag mjög stöðugt og t. d. hækkaði vísitala vöru og þjónustu einungis um 2.7% yfir árið. Verðlagsbreytingar á árunum 1961—1970 voru hins vegar til jafnaðar að meðaltali 11%. Þessa niðurfærslu birgða var atvinnurekstri heimilt að nýta, hvort sem vörubirgðir voru fjármagnaðar með eigin fé eða með lánum.

Engin efnisleg rök styðja þessa skerðingu á þessari niðurfærslu, úr 30% í 10%, en hún var lögleidd með lögum nr. 7/1980. Þvert á móti er mjög nauðsynlegt að halda þessu ákvæði og örva þar með að birgðir verði fjármagnaðar með eigin fé í stað innlends og erlends lánsfjár, eins og orðið hefur í vaxandi mæli vegna verðbólgunnar á síðustu árum. Í 4. gr. þessa frumvarps er þó ekki lagt til að færa ákvæðið í fyrra horf, heldur einungis að láta síðustu skerðinguna, 5%, ekki koma til framkvæmda. Niðurfærsla vörubirgða verði því 15% eins og var í árslok 1981, en lækki ekki í 10% eins og lögin gera ráð fyrir.

Um 5. gr.

Hér er lagt til að eignir manna í hlutabréfum, stofnsjóði og stofnfé verði undanþegar eignarskatti með sama hætti og gildir um annað sparifé. Einnig er lagt til að skuldabréfalán veitt atvinnufyrirtækjum séu undanþegin eignarskatti þegar slík verðbréf eru í eigu einstaklinga. Með þessu er stefnt að því, að atvinnurekstur geti boðið út láns- og áhættufé á almennum markaði, en eignarskattsskyldan stendur í vegi fyrir slíkum útboðum. Hún hefur einnig leitt til þess, að jöfnunarhlutabréf hafa ekki almennt verið gefin út. Eftir þessa breytingu hindrar ekkert útgáfu jöfnunarhlutabréfa og þar með fæst betri og auðveldari samburður milli fjárfestinga í atvinnurekstri og annarra ávöxtunarmöguleika á sparifé.

Um 6. gr.

Hér er bætt við tilvísun, svo að hámark frádráttar vegna hlutabréfakaupa fylgi skattvísitölu eins og aðrar fjárhæðir laganna.

Um 7. gr.

Núverandi ákvæði til bráðabirgða VIII kom að fullu til framkvæmda í árslok 1982 og þjónar því ekki tilgangi lengur. Í þess stað kemur nýtt ákvæði sem er ætlað að skapa nokkra aðlögun að þeirri miklu breytingu á tekjuhugtakinu, sem 53. gr. boðar, milda íþyngjandi afturvirkni þess og opna heimild til að auka eigið fé atvinnurekstrar á árinu 1983. Með þessari breytingu er opnuð áhrifarík leið til að auka eigið fé fyrirtækja í ár. Vegna langvinnrar verðbólgu og erfiðra rekstrarskilyrða á undanförunum árum er brýnt að auka

eigið fé í atvinnurekstri og draga þannig úr þeim áhrifum, sem tekjufærsla vegna skulda skapar, sbr. 53. gr. laganna. Þetta ákvæði, ásamt öðrum ákvæðum frumvarpsins, mun væntanlega hafa mikil áhrif í þá átt.

Um 8. gr.

Þarfnast ekki skýringa.